

OLIY TA'LIMDA TYUTORLIK FAOLIYATINI TASHKIL ETISHDA INFOTAINMENT TEKNOLOGIYALARINING DIDAKTIK IMKONIYATLARI

Kudratov K. K.

Guliston davlat universiteti

Guliston davlat universiteti Bugungi kunda oliy ta'lim tizimi jamiyat taraqqiyotining eng muhim tayanchlaridan biri sifatida inson kapitalini shakllantirish, zamonaviy mehnat bozori talablariga mos raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlash hamda yoshlarning intellektual salohiyatini rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Shu bois oliy ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar nafaqat ta'lim mazmunini yangilash, balki ta'lim jarayonini tashkil etishning zamonaviy pedagogik va boshqaruv mexanizmlarini ishlab chiqishni ham talab etmoqda. Ayniqsa, talabani shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash, uning o'quv faoliyatini muvofiqlashtirish, kasbiy yo'nalishini shakllantirish va mustaqil ta'limni boshqarish masalalari bugungi oliy ta'limning markaziy yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Bunday vazifalarni amalga oshirishda tyutorlik faoliyati alohida ahamiyat kasb etadi.

Tyutorlik faoliyati oliy ta'limda talabani akademik, ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlovchi pedagogik mexanizm hisoblanadi. U talabani o'quv jarayoniga moslashuvi, individual ta'lim trayektoriyasini tanlashi, muammolarini aniqlashi va hal etishiga ko'maklashadigan tizim sifatida namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, tyutorlik faoliyati bugungi kunda oddiy maslahat berish yoki nazorat qilish funksiyasi bilan cheklanib qolmasligi kerak. Zamonaviy tyutor talaba bilan samarali muloqot qiluvchi, uni motivatsiyalovchi, yo'naltiruvchi, o'quv resurslarini moslashtiruvchi va zarur hollarda innovatsion texnologiyalardan foydalangan holda ta'lim jarayoniga faol jalb etuvchi pedagogik subyektg aylanishi zarur.

Tadqiqot muammosi shundan iboratki, amaliyotda tyutorlik faoliyati ko'p hollarda an'anaviy shakllarda olib borilmoqda. Ya'ni talaba bilan ishlash asosan og'zaki tushuntirish, rasmiy uchrashuvlar, ma'lumot berish va umumiy tavsiyalar berish bilan chegaralanib qolmoqda. Bunday yondashuv esa zamonaviy talabani ehtiyojlari, psixologik xususiyatlari va axborotni qabul qilish usullariga to'liq mos kelmaydi. Bugungi talaba ko'proq vizual, interaktiv, dinamik va qiziqarli shaklda berilgan ma'lumotni samarali qabul qiladi. Shuning uchun tyutorlik faoliyatini an'anaviy modeldan innovatsion modelga o'tkazish zarurati tug'iladi. Ana shu zarurat infotainment texnologiyalarining tyutorlik faoliyatidagi didaktik imkoniyatlarini o'rganishni dolzarb muammoga aylantiradi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi oliy ta'limda tyutorlik faoliyatini tashkil etishda infotainment texnologiyalarining didaktik imkoniyatlarini aniqlash, ularning pedagogik ahamiyatini asoslash va amaliy qo'llash istiqbollarini ko'rsatishdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun bir qator vazifalar belgilandi. Jumladan, infotainment texnologiyalarining nazariy mohiyatini ochib berish, tyutorlik faoliyatining zamonaviy mazmunini aniqlash, infotainment texnologiyalarining motivatsion, kommunikativ, vizual, interaktiv va refleksiv imkoniyatlarini tahlil qilish, xorijiy va rus olimlarining bu boradagi ilmiy qarashlarini qiyosiy ko'rib chiqish, shuningdek, tyutorlik faoliyatini tashkil etishda infotainment vositalarining didaktik modelini tavsiflash maqsad qilib olindi.

Mavzuning tanlanish asosi, avvalo, zamonaviy talabani ta'limga bo'lgan munosabati va axborotni qabul qilish xususiyatlarining o'zgarib borayotgani bilan izohlanadi. Axborot texnologiyalari rivojlangan bugungi davrda yoshlar qisqa, aniq, vizual va interaktiv formatdagi ma'lumotlarni tez va samarali qabul qiladi. Ular passiv tinglovchi bo'lishdan ko'ra, faol ishtirok etuvchi sifatida o'rganishga ko'proq moyildir. Shu sababli ta'lim jarayonida infotainment yondashuvi, ya'ni axborot va qiziqarli formatni birlashtirgan o'qitish usullari, alohida didaktik qiymatga ega bo'lib bormoqda. Ayniqsa, bu yondashuv tyutorlik faoliyatida keng imkoniyatlarga ega, chunki tyutor talaba bilan individual va kichik guruh doirasida ishlash jarayonida moslashuvchan vositalardan foydalanishi mumkin.

Mavzuning jahon miqyosidagi dolzarbligi shundaki, dunyoning ko'plab oliy ta'lim tizimlarida talaba markazli ta'lim, student engagement, personalized learning, blended learning, gamification va multimedia pedagogy kabi yo'nalishlar keng rivojlanmoqda. Ta'lim jarayonida infotainment va edutainment elementlaridan foydalanish talabalarning darsga qiziqishini oshirish, bilimlarni mustahkamlash, o'quv faoliyatidagi faolligini kuchaytirish va mustaqil ta'limni rivojlantirishning samarali vositasi sifatida ko'rilmogda. Bu holat tyutorlik faoliyatiga ham bevosita ta'sir ko'rsatib, uning mazmunini yangilash va innovatsion texnologiyalar asosida qayta tashkil etishni talab etmoqda.

MDH mamlakatlarida ham ta'limni modernizatsiya qilish doirasida infotainment va edutainment texnologiyalariga qiziqish ortib bormoqda. Rus pedagogik maktabida interaktiv o'qitish, vizual pedagogika, motivatsion o'quv muhitini shakllantirish va tyutorlik faoliyatini rivojlantirish masalalari bir-biri bilan bog'liq holda o'rganilmoqda. Biroq mavjud ilmiy tadqiqotlarda infotainment texnologiyalarining aynan tyutorlik faoliyatidagi didaktik imkoniyatlari alohida va to'liq konseptual darajada yetarli ishlab chiqilmagan. Bu esa ushbu mavzuning MDH ilmiy makonida ham dolzarb ekanini ko'rsatadi.

Respublikamiz miqyosida mazkur mavzu oliy ta'lim sifatini oshirish, talaba markazli ta'limni kuchaytirish va innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish jarayoni bilan uzviy bog'liq. Oliy ta'lim tizimida ta'limning mazmuni, shakli va vositalarini modernizatsiya qilish bo'yicha keng ko'lami ishlar olib borilmoqda. Shu jarayonda tyutorlik faoliyatining mazmunini boyitish, uni zamonaviy texnologiyalar bilan integratsiya qilish, talabalarning mustaqil faoliyatini qo'llab-quvvatlash va interaktiv pedagogik yondashuvlarni kengaytirish zarurati ortmoqda. Infotainment texnologiyalari aynan shu vazifalarni bajarishda samarali vosita sifatida namoyon bo'lishi mumkin.

Mazkur tadqiqotning ilmiy ahamiyati shundan iboratki, unda infotainment texnologiyalari tyutorlik faoliyatining alohida didaktik komponenti sifatida talqin qilinadi. Bunda infotainment faqat o'quv materialini qiziqarli qilish vositasi emas, balki motivatsiyani kuchaytirish, individual yondashuvni rivojlantirish, talabani faol ishtirokini ta'minlash va

o'quv natijadorligini oshirishga xizmat qiluvchi kompleks pedagogik mexanizm sifatida tushuntiriladi. Tadqiqotning amaliy ahamiyati esa tyutorlar uchun infotainment vositalarini qo'llash bo'yicha metodik asoslar, tavsiyalar va yondashuvlarni ishlab chiqishga xizmat qilishidir.

Shunday qilib, "Oliy ta'limda tyutorlik faoliyatini tashkil etishda infotainment texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari" mavzusi zamonaviy ta'lim tizimidagi real ehtiyojlardan kelib chiqqan, ilmiy jihatdan dolzarb va amaliy natijadorlikka ega bo'lgan muhim tadqiqot yo'nalishidir. Ushbu mavzu tyutorlik faoliyatining sifatini oshirish, ta'lim jarayonini zamonaviylashtirish va talabalarni faol, motivatsiyalangan hamda mustaqil ta'limga yo'naltirilgan subyektga aylantirish nuqtai nazaridan alohida ahamiyat kasb etadi.

Mazkur tadqiqot metodologiyasi oliy ta'limda tyutorlik faoliyatini tashkil etishda infotainment texnologiyalarining didaktik imkoniyatlarini ilmiy jihatdan asoslashga qaratilgan kompleks yondashuv asosida ishlab chiqildi. Tadqiqot falsafasi sifatida pragmatik yondashuv tanlandi. Buning asosiy sababi shundaki, mazkur mavzu sof nazariy masala bo'lib qolmay, amaliy pedagogik jarayonda qo'llanadigan usullar, vositalar va kutilayotgan natijalar bilan uzviy bog'liqdir. Pragmatik yondashuv muammoni turli nuqtai nazardan ko'rib chiqishga, mavjud ilmiy qarashlarni birlashtirishga va real pedagogik vaziyatga tatbiq etish mumkin bo'lgan xulosalarni ishlab chiqishga imkon beradi.

Tadqiqot yo'nalishi asosan deduktiv xarakterga ega bo'ldi. Dastlab infotainment, edutainment, tyutorlik faoliyati, interaktiv ta'lim, student engagement, motivatsiya va individual ta'lim trayektoriyasi kabi tushunchalarning nazariy asoslari o'rganildi. So'ng ushbu umumiy nazariy asoslar tyutorlik faoliyatini tashkil etish jarayoniga tatbiq etilib, infotainment texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari ochib berildi. Shu bilan birga, ayrim xulosalar induktiv umumlashtirish asosida ham shakllantirildi. Ya'ni, turli tadqiqotlarda takror uchragan motivatsiya, vizuallashtirish, interaktivlik, feedback, gamifikatsiya va ishtirokchilik kabi kategoriyalar umumlashtirilib, tyutorlik faoliyatidagi asosiy didaktik yo'nalishlar sifatida tavsiflandi.

Tadqiqotda zarur axborotni olish uchun ilmiy maqolalar, monografiyalar, dissertatsiya ishlari, pedagogik nazariya va metodikaga oid adabiyotlar, shuningdek, oliy ta'lim va tyutorlik faoliyatiga oid normativ-huquqiy hujjatlardan foydalanildi. Tadqiqotda asosan ikkilamchi ma'lumot manbalaridan foydalanish to'g'risida qaror qabul qilindi. Chunki mavzuning maqsadi biror tajriba natijasini o'lchashdan ko'ra, mavjud ilmiy qarashlarni tizimlashtirish, nazariy asoslarni aniqlash va konseptual xulosalar ishlab chiqishdan iborat edi. Shu sababli ikkilamchi manbalar mazkur maqola uchun eng maqsadga muvofiq axborot bazasini tashkil etdi.

Tadqiqot ob'ektini tanlashda maqsadli saralash, ya'ni purposive sampling usuli qo'llanildi. Faqat quyidagi mezonlarga mos keluvchi manbalar tanlab olindi: birinchidan, oliy ta'lim bilan bog'liq bo'lishi; ikkinchidan, infotainment, edutainment, multimedia, gamifikatsiya, interaktiv ta'lim yoki tyutorlik masalalarini bevosita yoki bilvosita yoritishi; uchinchidan, imkon qadar zamonaviy ilmiy qarashlarni aks ettirishi; to'rtinchidan esa, pedagogik va didaktik salohiyatni baholashga imkon beruvchi nazariy yoki empirik xulosalarni o'z ichiga olishi. Bunday tanlov usuli mavzuga bilvosita aloqador yoki faqat umumiy texnologik tavsifga ega bo'lgan manbalarni chetlashtirishga imkon berdi. Tadqiqot strategiyasi sifatida kontent-tahlil, qiyosiy tahlil va konseptual modellash usullari qo'llanildi. Kontent-tahlil yordamida mavjud adabiyotlarda infotainment texnologiyalarining asosiy didaktik funksiyalari ajratib olindi. Qiyosiy tahlil yordamida xorijiy va rus olimlarining yondashuvlari, ularning umumiy va farqli jihatlari aniqlashtirildi. Konseptual modellash esa infotainment texnologiyalarining tyutorlik faoliyatidagi o'rni, vazifalari va natijadorlik mexanizmlarini tizimli holda izohlashga xizmat qildi. Ayniqsa, mazkur usullar birgalikda qo'llanganda, mavzuning nazariy va amaliy qatlamlarini o'zaro bog'lash imkoniyati paydo bo'ldi.

Tadqiqotda eksperiment, kuzatish yoki so'rovnomalar usullari asosiy strategiya sifatida tanlanmadi. Buning sababi shundaki, mazkur maqola birlamchi tajriba ma'lumotlarini to'plashdan ko'ra, ilmiy-nazariy poydevorni yaratishga qaratilgan edi. Ayni paytda, ishlab chiqilgan nazariy xulosalar va konseptual umumlashtirishlar keyingi bosqichda eksperimental tekshiruv, ekspert baholash, case-study yoki savolnoma asosida sinovdan o'tkazilishi mumkin. Demak, ushbu metodologiya hozirgi bosqichda ilmiy konsepsiyani ishlab chiqishga, keyingi bosqichlarda esa uni amaliy jihatdan tekshirishga xizmat qiluvchi tayanch vazifasini bajaradi.

Tadqiqot etikasiga alohida e'tibor qaratildi. Barcha manbalar ilmiy xolislik asosida tahlil qilindi, ularning g'oyalari mazmunan to'g'ri va adolatli aks ettirildi. Mualliflarning qarashlari selektiv yoki manipulyativ tarzda emas, balki ularning ilmiy konteksti va mazmuniga mos holda talqin qilindi. Shuningdek, mavjud adabiyotlar bilan ishlashda plagiat, asossiz umumlashtirish yoki noto'g'ri iqtibos keltirish kabi holatlarga yo'l qo'yilmaslik tamoyiliga qat'iy amal qilindi. Bu holat tadqiqotning akademik halollik mezonlariga mosligini ta'minlaydi.

Tadqiqot yo'lini muammoning aniq yechimiga olib chiquvchi tizim sifatida tavsiflash mumkin. Avval infotainment texnologiyalarining nazariy mohiyati aniqlandi. So'ng tyutorlik faoliyatining mazmuni va vazifalari tahlil qilindi. Keyingi bosqichda bu ikki yo'nalish kesishgan nuqtalar bo'yicha birlashtirilib, infotainment texnologiyalarining tyutorlik faoliyatidagi motivatsion, kommunikativ, vizual, interaktiv va refleksiv imkoniyatlari aniqlandi. So'ng ularning ta'lim sifati, talaba ishtiroki va tyutorlik samaradorligiga ta'siri umumlashtirildi. Natijada infotainment texnologiyalarini tyutorlik faoliyatiga joriy etishning ilmiy jihatdan asoslangan modeli shakllantirildi.

Mazkur metodologiyaning afzalligi shundaki, u mavzuni bir vaqtning o'zida nazariy, qiyosiy va amaliy nuqtai nazardan o'rganishga imkon beradi. Bir tomondan, u mavjud ilmiy qarashlarni tahlil qiladi; ikkinchi tomondan esa, tyutorlik faoliyati uchun aniq didaktik xulosalar ishlab chiqadi. Aynan shu jihati bilan tadqiqot metodologiyasi mavzuning murakkabligini ochib berish va uni ilmiy darajada asoslash uchun yetarli asos bo'lib xizmat qiladi.

Mavzuga oid ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, infotainment texnologiyalari asosan ta'limning qiziqarli, interaktiv va talabaga yaqin shakllarini rivojlantirish bilan bog'liq holda o'rganilgan. Xorijiy ilmiy adabiyotlarda infotainment va edutainment tushunchalari o'quv jarayonini faollashtirish, talabalar motivatsiyasini oshirish, o'quv faoliyatiga emotsional jalb etilishni kuchaytirish hamda bilimlarni samarali o'zlashtirish vositasi sifatida talqin qilinadi. Biroq bu tadqiqotlarning katta qismida infotainment texnologiyalari umumiy ta'lim muhitiga nisbatan qo'llanilib, aynan tyutorlik faoliyati bilan integratsiya masalasi ko'p hollarda chetda qolgan.

Xorijiy olimlardan Carmen Dumitru va hammualliflarning tadqiqotlari talabalarni qo'llab-quvvatlashning interaktiv shakllari, guided learning va tutoring orqali o'quv jarayoniga faol jalb etish masalalarini yoritadi. Mualliflarning xulosalariga ko'ra, qiziqarli va faol ishtirokni talab qiluvchi o'quv muhirlari talabalar engagementini oshirishda samarali hisoblanadi. Bu jihat infotainment texnologiyalarining tyutorlik faoliyatidagi didaktik imkoniyatlarini tushinishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. Biroq ushbu tadqiqotlarda infotainment alohida konseptual pedagogik vosita sifatida emas, ko'proq interaktiv ta'limning umumiy elementi sifatida ko'riladi.

Mikkel Godsk va Karen Louise Møllerning oliy ta'limda ta'lim texnologiyalari yordamida student engagementni oshirish bo'yicha olib borgan tadqiqotlari ham mazkur mavzu uchun muhimdir. Ular ta'lim texnologiyalarining faqat axborot uzatish vositasi emas, balki talabalarining ishtiroki, qiziqishi va bilimlarni chuqur o'zlashtirishiga ta'sir etuvchi didaktik resurs ekanini ko'rsatadilar. Bu yondashuv infotainment texnologiyalarining tyutorlik faoliyatidagi o'rnini izohlashda muhimdir. Shu bilan birga, ularning ishlari tyutorlik faoliyatining alohida pedagogik maydon sifatidagi o'ziga xosligini yetarli darajada ochib bermaydi.

Heloise Balalle va hammualliflarning texnologiyaga asoslangan ta'limda student engagement bo'yicha olib borgan sistematiq sharhi, gamifikatsiya, onlayn ta'lim va boshqa innovatsion yondashuvlarning talabalar faolligiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi. Ushbu tadqiqotlar infotainmentning eng muhim komponentlaridan biri bo'lgan gamifikatsiyaning didaktik kuchini tasdiqlaydi. Ammo bu ishlarning zaif jihati shundaki, ularda tyutorlik faoliyati bilan bog'liq individual pedagogik qo'llab-quvvatlash jarayoni yetarlicha tahlil qilinmagan.

Generativ AI, multimedia va adaptiv ta'lim bo'yicha zamonaviy tadqiqotlar ham infotainment texnologiyalarining ilmiy asoslarini kengaytiradi. Bunday ishlarda vizual, interaktiv va shaxsiylashtirilgan o'quv muhitining talaba qiziqishi, motivatsiyasi va mustaqil ishlashiga ijobiy ta'siri ko'rsatilgan. Biroq ular odatda o'qituvchi yoki platforma markazli yondashuvga asoslanadi. Tyutorning vositachilik roli, ya'ni talaba bilan individual muloqot, mazmuni moslashtirish va refleksiyaning boshqarish funksiyasi ko'p hollarda ikkinchi darajada qoladi. Shu sababli bu manbalar infotainment imkoniyatlarini yoritadi, lekin tyutorlik faoliyati nuqtai nazaridan yetarlicha integrativ model bermaydi.

Rus ilmiy maktabida infotainment texnologiyalariga yaqin bo'lgan tushunchalar ko'proq interaktiv pedagogika, multimedia ta'lim, vizual o'qitish va pedagogik innovatsiyalar doirasida ko'rib chiqiladi. Lyudmila Bayborodova tyutorlik faoliyatining individual yondashuv, qo'llab-quvvatlash va talabaning shaxsiy rivojlanishiga yo'naltirilgan pedagogik tabiatini ta'kidlaydi. Bu tyutorlik faoliyatiga infotainment texnologiyalarini kiritish uchun mustahkam pedagogik asos yaratadi. Biroq Bayborodovanning tadqiqotlarida infotainment alohida tushuncha sifatida emas, tyutorlikning umumiy didaktik vositalari tarkibida ko'riladi.

Lyubov Kimning tyutorning zamonaviy universitetdagi roli haqidagi ilmiy qarashlari tyutorlik faoliyatining kommunikativ va motivatsion tomonlarini ochib beradi. Muallif tyutorning talaba bilan ishlashda tushunarli, qiziqarli va talabaga yaqin yondashuvlardan foydalanishi zarurligini ta'kidlaydi. Bu yondashuv infotainment texnologiyalarining amaliy ahamiyatiga juda yaqin. Lekin Kim ishlarida ham ushbu texnologiyalar alohida didaktik tizim sifatida emas, ko'proq umumiy pedagogik yondashuvlar tarkibida qoladi.

Rus va xorijiy adabiyotlar qiyosiy tahlili shuni ko'rsatadiki, xorijiy ilmiy maktab infotainmentning motivatsion, interaktiv va texnologik imkoniyatlarini chuqurroq ishlab chiqqan. Rus ilmiy maktabi esa tyutorlikning pedagogik hamrohlik, individual qo'llab-quvvatlash va shaxsiylashtirilgan ta'lim yo'nalishlarini batafsilroq tahlil qilgan. Biroq har ikki yo'nalishda ham aynan "tyutorlik faoliyatini tashkil etishda infotainment texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari" muammosi alohida va yaxlit ilmiy ob'ekt sifatida yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Tanqidiy jihatdan qaraganda, mavjud adabiyotlarning asosiy kamchiligi shundaki, ular infotainmentni umumiy ta'lim vositasi sifatida, tyutorlikni esa alohida pedagogik faoliyat sifatida ko'radi, biroq bu ikki tushunchaning integratsion modelini to'liq ishlab chiqmaydi. Aynan shu ilmiy bo'shliq mazkur maqolaning ilmiy yangiligini belgilaydi. Chunki infotainment texnologiyalari tyutorlik faoliyatining motivatsion, kommunikativ, vizual, interaktiv va reflektiv jihatlarini sezilarli boyitishi mumkin bo'lsa-da, bu imkoniyatlar hali yetarli darajada tizimli ilmiy asosga ega emas.

Shunday qilib, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, infotainment texnologiyalari va tyutorlik faoliyati alohida yo'nalishlarda keng o'rganilgan bo'lsa-da, ularning o'zaro bog'liqligi va didaktik integratsiyasi hali to'liq ishlab chiqilmagan. Shu sababli mazkur tadqiqot ushbu ikki yo'nalishni birlashtiruvchi nazariy-amaliy modelni ishlab chiqishga qaratilgani bilan dolzarb ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot jarayonida amalga oshirilgan qiyosiy va kontent-tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, infotainment texnologiyalari tyutorlik faoliyatini tashkil etishda bir qator muhim didaktik imkoniyatlarga ega. Ushbu imkoniyatlar nafaqat ta'lim jarayonini qiziqarli va zamonaviy shaklda tashkil etishga, balki tyutorlik faoliyatining samaradorligini oshirishga, talabalar bilan individual ishlash sifatini yaxshilashga va o'quv natijadorligini kuchaytirishga xizmat qiladi. Tahlil jarayonida infotainment texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari motivatsion, vizual, interaktiv, kommunikativ, individualizatsion va reflektiv komponentlar bo'yicha tizimlashtirildi.

Birinchi va eng muhim natija shundaki, infotainment texnologiyalari tyutorlik faoliyatining motivatsion salohiyatini sezilarli darajada kuchaytiradi. Talaba bilan ishlashda quruq ma'lumot berish yoki faqat rasmiy tavsiyalar berish ko'pincha kutilgan natijani bermaydi. Infotainment elementlari, ya'ni qiziqarli misollar, video lavhalar, animatsiyalar, qiyosiy tasvirlar, mini-testlar, viktorinalar va gamifikatsiya unsurlari esa talabaniq diqqatini jalb qiladi, unda o'quv faoliyatiga nisbatan ijobiy munosabat hosil qiladi hamda o'rganishga ichki ehtiyoj uyg'otadi. Tyutorlik faoliyati shaxsiy muloqotga asoslanganligi sababli, motivatsion omil ayniqsa muhimdir. Infotainment vositalari orqali tyutor talabaniq qiziqish doirasi, psixologik xususiyatlari va o'zlashtirish darajasiga mos tarzda ta'sir ko'rsatishi mumkin. **Ikkinchi** muhim natija infotainment texnologiyalarining vizual didaktik imkoniyatlari bilan bog'liq. Zamonaviy talaba murakkab matnli axborotni emas, balki vizuallashtirilgan, strukturalashtirilgan va sodda taqdim etilgan ma'lumotni tezroq va samaraliroq qabul qiladi. Infografikalar, sxemalar, videodarslar, multimedia taqdimotlari, interaktiv xaritalar va vizual modellar tyutorlik faoliyatida tushuntirish samaradorligini oshiradi. Masalan, tyutor talabaniq muammosini yoki rivojlanish trayektoriyasini faqat og'zaki emas, grafik yoki jadval shaklida ko'rsatib bersa, talaba bu holatni ancha chuqurroq anglaydi. Demak, infotainment vositalari tyutorning tushuntirish faoliyatini soddalashtiradi, talabaga esa mazmunni tezroq o'zlashtirish imkonini beradi. **Uchinchi** natija infotainment texnologiyalarining interaktivlikni kuchaytirishdagi roli bilan bog'liq. An'anaviy tyutorlik faoliyatida talaba ko'pincha passiv tinglovchi sifatida ishtirok etadi. Infotainment yondashuvi esa uni faol ishtirokchiga aylantiradi. Interaktiv testlar, muammoli vaziyatlar, simulyatsion mashqlar, o'yin elementlari va faol fikr almashishga asoslangan vositalar orqali talaba muhokama, tanlov, qaror qabul qilish va refleksiya jarayonlariga jalb qilinadi. Bu esa tyutorlik faoliyatini bir tomonlama tushuntirishdan ikki tomonlama pedagogik hamkorlikka aylantiradi. Natijada talaba o'z fikrini erkin bildiradi, savollar beradi, faol ishtirok etadi va o'z rivojlanishiga nisbatan mas'uliyat hissi ortadi. **To'rtinchi** natija shundan iboratki, infotainment texnologiyalari individual yondashuvni kuchaytiradi. Tyutorlik faoliyatining asosiy tamoyillaridan biri talabaniq individual ehtiyojlari, qiziqishlari, imkoniyatlari va o'zlashtirish darajasini hisobga olishdir. Infotainment vositalari bu vazifani bajarishda muhim pedagogik resurs bo'lib xizmat qiladi. Tyutor turli talabalarga bir xil materialni emas, balki ularning ehtiyojiga mos tarzda turlicha formatdagi materiallarni taqdim etishi mumkin. Kimdir uchun video qulay bo'lsa, boshqasi uchun qisqa vizual konspekt, yana boshqasi uchun gamifikatsiyalangan topshiriq samaraliroq bo'lishi mumkin. Demak, infotainment texnologiyalari tyutorlik faoliyatini shaxsga yo'naltirilgan ta'limning amaliy vositasiga aylantiradi. **Beshinchi** natija infotainment texnologiyalarining kommunikativ imkoniyatlari bilan bog'liq. Tyutorlik faoliyati samaradorligi ko'p jihatdan tyutor va talaba o'rtasidagi muloqot sifatiga bog'liq. Agar muloqot bir tomonlama, rasmiy va quruq shaklda bo'lsa, talaba o'z fikrini ochiq ifoda etmasligi, muammolarini yashirishi yoki qiziqishini yo'qotishi mumkin. Infotainment esa muloqotni yumshatadi, samimiylashtiradi va jonlantiradi. Masalan, motivatsion video, muammoli vaziyatli topshiriq, o'yin shaklidagi savol-javob yoki vizual refleksiya usullari talabaniq tyutor bilan erkinroq muloqot qilishiga yordam beradi. Natijada tyutorlik jarayonida ishonchli pedagogik muhit shakllanadi. **Oltinchi** natija infotainment texnologiyalarining teskari aloqa va refleksiyaning kuchaytirishdagi roli bilan izohlanadi. Ta'lim jarayonida feedback mexanizmi talabaniq o'z xatolarini ko'rishga, o'z rivojlanishini baholashga va keyingi qadamlarini belgilashga yordam beradi. Tyutorlik faoliyatida ham bu juda muhimdir. Infotainment vositalari orqali feedback quruq baho ko'rinishida emas, balki qiziqarli, tushunarli va emotsional jihatdan qabul qilinadigan shaklda berilishi mumkin. Masalan, interaktiv test natijalari, progress xaritalari, vizual refleksiya kartalari yoki o'zini baholash elementlari talabaniq o'z-o'zini tahlil qilishiga kuchli turtki beradi. Shunday qilib, infotainment texnologiyalari tyutorlik faoliyatida refleksiv o'rganishni ham kuchaytiradi. **Yettinchi** natija shundan iboratki, infotainment texnologiyalari tyutorlik faoliyatining umumiy samaradorligini oshiradi. Bu samaradorlik bir nechta ko'rsatkichlar orqali namoyon bo'ladi: talabaniq darsga va tyutorlik jarayoniga qiziqishi ortadi, o'quv materiallarini qabul qilish yengillashadi, individual yondashuv imkoniyati kengayadi, muloqot sifati yaxshilanadi va teskari aloqa samaraliroq bo'ladi. Natijada tyutorlik faoliyati faqat maslahat berish jarayoni bo'lib qolmay, balki talabaniq rivojlanishini faol boshqarishga xizmat qiluvchi dinamik va didaktik jihatdan boyitilgan pedagogik tizimga aylanadi.

Muhokama natijalari shuni ko'rsatdiki, infotainment texnologiyalarining samaradorligi ularni qanday maqsadda va qanday pedagogik mantiq asosida qo'llashga bog'liq. Agar ular faqat ko'ngilochar element sifatida ishlatilsa, ta'limiy natija cheklangan bo'lishi mumkin. Ammo ular aniq didaktik maqsadga, talabaniq ehtiyojiga va tyutorlik vazifasiga mos ravishda tanlansa, juda yuqori pedagogik samaradorlik beradi. Shu bois infotainment texnologiyalarini tyutorlik faoliyatiga integratsiya qilishda didaktik maqsad, mazmun, shakl va usullarning uzviyligi ta'minlanishi zarur.

Tahlil natijalari asosida quyidagi umumiy xulosa ishlab chiqildi: infotainment texnologiyalarining tyutorlik faoliyatidagi didaktik imkoniyatlari besh asosiy natijaviy yo'nalishda namoyon bo'ladi: motivatsiyaning oshirish, vizual o'zlashtirishni kuchaytirish, interaktivlikni ta'minlash, individual yondashuvni rivojlantirish va refleksiv feedbackni kuchaytirish. Aynan shu besh yo'nalish infotainmentni tyutorlik faoliyati uchun istiqbolli pedagogik resursga aylantiradi. Demak, mazkur tadqiqot natijalari infotainment texnologiyalarini tyutorlik faoliyatiga integratsiya qilish zamonaviy oliy ta'lim uchun metodik jihatdan asosli va pedagogik jihatdan samarali ekanini ko'rsatdi. Bu yondashuv tyutorlik faoliyatining mazmunini boyitadi, talabalarni faol o'quv subyektiga aylantiradi va ta'lim jarayonini zamonaviy pedagogik talablarga moslashtiradi.

Xulosa qilib aytganda, oliy ta'limda tyutorlik faoliyatini tashkil etishda infotainment texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari juda yuqori ekanligi aniqlandi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ushbu texnologiyalar tyutorlik faoliyatini qiziqarli, interaktiv, vizual va talaba markazli shaklda tashkil etishga yordam beradi. Ayniqsa, ular talabalarning motivatsiyasini oshirish, ta'lim jarayoniga faol jalb etish, individual yondashuvni kuchaytirish va teskari

aloqani samarali yo'lga qo'yishda katta didaktik imkoniyatlarga ega. Mazkur tadqiqot davomida infotainment texnologiyalarining tyutorlik faoliyatidagi motivatsion, vizual, interaktiv, kommunikativ, individualizatsion va reflektiv salohiyati ilmiy asosda yoritildi. Shuningdek, xorijiy va rus adabiyotlari qiyosiy tahlili shuni ko'rsatdiki, infotainment va tyutorlik alohida yo'nalishlarda yetarlicha o'rganilgan bo'lsa-da, ularning o'zaro integratsiyasi hali to'liq ishlab chiqilmagan. Demak, ushbu maqola mazkur bo'shliqni qisman to'ldirishga qaratilgan nazariy-amaliy qadam sifatida baholanishi mumkin. Amaliy nuqtai nazardan qaraganda, infotainment texnologiyalarini tyutorlik faoliyatiga joriy etish ta'lim sifatini oshirish, talabalarining mustaqil va faol o'rganishini rivojlantirish, ularning o'quv faoliyatiga mas'uliyatli munosabatini shakllantirish va zamonaviy ta'lim muhitini yaratishda muhim ahamiyatga ega. Shu sababli oliy ta'lim muassasalarida tyutorlar faoliyatini tashkil etishda infotainment texnologiyalaridan foydalanish istiqbolli pedagogik yo'nalish sifatida keng joriy etilishi maqsadga muvofiqdir.

ADABIYOTLAR

1. Godsk, Mikkell, Møller, Karen Louise. Engaging students in higher education with educational technology // Education and Information Technologies. – 2025. – Vol. 30. – No. 2. – P. 145–168.
2. Balalle, Heloise, va boshq. Exploring student engagement in technology-based education in relation to gamification, online/distance learning, and other factors: a systematic literature review // Heliyon. – 2024. – Vol. 10. – No. 6. – Article e27654.
3. Gonçalves, J. C., va boshq. Mentoring for well-being, engagement and academic achievement in higher education students // Frontiers in Education. – 2025. – Vol. 10. – Article 1606103.
4. Bayborodova, Lyudmila V., Gruzdev, Mikhail V., Tiunchik, Olga V. Analiz podgotovki tyutorov po masterskim programam v rossiyskikh vuzakh // Yaroslavskiy pedagogicheskiy vestnik. – 2024. – № 6(141). – B. 29–39.
5. Kim, Lyubov G. Rol tyutora v organizatsii uchebnogo protsessa sovremennogo vuza // Problemy sovremennogo pedagogicheskogo obrazovaniya. – 2025. – № 86(3). – B. 143–146.
6. Galushina, Polina S., Neverova, O. P., Razhina, E. V., Smirnova, I. A. Tyutorstvo v sisteme sovremennogo vysshego obrazovaniya // Nauchnoe obozrenie. Pedagogicheskie nauki. – 2024. – № 4. – B. 52–58.
7. Qian, Yufeng. Pedagogical applications of generative AI in higher education: a systematic review of the field // TechTrends. – 2025. – Vol. 69. – No. 5. – P. 1105–1120.
8. Ivanov, S. P. Interaktivnye i multimedia tekhnologii v vysshem obrazovanii // Pedagogika. – 2024. – № 5. – B. 66–72.
9. Abduqodirov, A. A. Raqamli pedagogika va zamonaviy ta'lim texnologiyalari // Oliy ta'lim muammolari. – 2024. – № 3.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-5847-son Farmoni. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida. – Toshkent, 2019.
11. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 656-son qarori. Oliy ta'lim tashkilotlarida tyutorlik faoliyatini tashkil etish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida. – Toshkent, 2025.

Annotatsiya. Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida tyutorlik faoliyatini tashkil etishda infotainment texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil etiladi. Maqolada infotainmentning mohiyati, uning tyutorlik faoliyatidagi o'rni, talabalar motivatsiyasi, interaktiv muloqot, vizual taqdimot, gamifikatsiya va teskari aloqa bilan bog'liq didaktik salohiyati yoritilgan. Tadqiqot natijasida infotainment texnologiyalaridan foydalanish tyutorlik faoliyatining samaradorligini oshirishi, talabalarining o'quv faolligini kuchaytirishi va ta'lim jarayonini zamonaviy pedagogik talablarga moslashtirishi asoslab berildi.

Kalit so'zlar: tyutorlik faoliyati, infotainment texnologiyalari, didaktik imkoniyatlar, edutainment.

Аннотация. В данной статье с научно-теоретической и практической точек зрения анализируются дидактические возможности инфотеймент-технологий при организации тьюторской деятельности в учреждениях высшего образования. В статье раскрываются сущность инфотеймента, его роль в тьюторской деятельности, а также дидактический потенциал, связанный с мотивацией студентов, интерактивным взаимодействием, визуальным представлением информации, геймификацией и обратной связью. Результаты исследования показали, что использование инфотеймент-технологий способствует повышению эффективности тьюторской деятельности, активизации учебной деятельности студентов и адаптации образовательного процесса к современным педагогическим требованиям.

Ключевые слова: тьюторская деятельность, инфотеймент-технологии, дидактические возможности, эдьютеймент.

Abstract. This article analyzes the didactic opportunities of infotainment technologies in organizing tutoring activities in higher education institutions from both scientific-theoretical and practical perspectives. The article examines the essence of infotainment, its role in tutoring activities, and its didactic potential related to student motivation, interactive communication, visual presentation, gamification, and feedback. The research findings substantiate that the use of infotainment technologies enhances the effectiveness of tutoring activities, increases students' learning engagement, and aligns the educational process with contemporary pedagogical requirements.

Keywords: tutoring activities, infotainment technologies, didactic opportunities, edutainment.